

Strateegia Eesti 2035
Kaitseminister Hanno Pevkuri ettekanne Riigikaitse arengust
Riigikogu, 09.09.2025

Lugupeetud Riigikogu, head Eesti inimesed

1992. aasta sügisel kirjeldas president Lennart Meri Eestit kui riiki, mis „kõhn ja vaevatud ning paljude armidega, millest mõned veel veritsevad“. Olime just väljunud okupatsioonist ja pidanud tegema lõpu nõukogude minevikuga. Meie ees seisis suur ülesanne – „taastada turvatunne ja kindlustada oma õigusriik, aga ka tugevdada politseid, piirikaitset ja kaitsejõude ning viia lõpule võõrvägede lahkumine“. Alles oli loodud Kaitseministeerium ning taas ellu kutsutud Kaitseliit ja Kaitsevägi. Saime hakata üles ehitama oma riiki ning oma iseseisvat kaitsevõimet. 1993. aasta kaitse-eelarves nähti selleks ette veidi vähem kui 124 miljonit Eesti krooni (8 miljonit eurot).

Täna saan ma kaitseministrina seista teie ees ja kinnitada, et meie kaitse-eelarve on järgmisel aastal enam kui 2 miljardit eurot ja rohkem kui 10 miljardit eurot järgmise 4 aasta jooksul. See on üle 5 % meie rahvuslikust rikkusest, mis suunatakse Eesti iseseisva kaitsevõime tugevdamisesse. Seda on 250 tuhat, rõhutan – 250 tuhat korda rohkem kui taasiseseisvunud Eesti esimesed kaitse-eelarved.

Nii Kaitsevägi, mina kaitseministrina kui Kaitseministeerium koos kõigi oma allasutustega, mõistame liigsete emotsioonideta, kuivõrd suur pingutus on see Eesti inimestele, igale perele, igale maksumaksjale. Meie ühine pingutus peabki tooma ja looma Eestile lisavõimed, mis on piisavad meie iseseisvaks kaitsevõimeks, heidutuseks agressorile ja kinnituseks kõikidele liitlastele, et Eesti võtab oma kaitsevõimet tõsiselt.

Hea Riigikogu

Mõistmaks, kui palju me enda kaitsevõime arendamises okupatsiooni tõttu kaotasime, tuleb ajas tagasi minna aega enne II maailmasõda. 1938. aastal seisis Eesti majanduslikult peaaegu võrdsel tasemel Soomega – kaks väikest põhjamaa rahvast sarnaste majanduslike võimaluste ja unistustega. Eesti oli majanduslikult Soomega pea võrdne ja isegi veidi ees: meie SKP elaniku kohta oli pea 3800 dollarit, Soomes 3600. Okupatsioon katkestas meie unistused ning 1991. aastaks oli Eestist saanud üks Euroopa vaesemaid riike. Lihtsalt öeldes – meil ei olnud mitte midagi. Kui vaadata Maailma Panga andmeid, oli Eesti sisemajanduse kogutoodang elaniku kohta 30 aastat tagasi veidi üle 3 000 dollari inimese kohta, samal ajal kui Soomes oli see tollal üle 26 000 dollari, ehk vahe oli enam kui 8 korda. Kuid vabadus tõi tagasi usu oma riik uuesti üles ehitada.

Aastal 2025 juhib Eesti kõiki nõukogude okupatsiooni alt tõusnud majandusi, olles elaniku kohta enam kui 32 000 dollarise SKP-ga kaugel ees nii Venemaast (umbes 15000 USD per capita), Georgiast (umbes 9000 USD per capita) kui Usbekistanist, kus GDP per capita on tasemel, kus meie olime aastal 1995, ehk umbes 10x väiksem meie praegusest tasemest. Meie palgad ja elatustase on mitmekordistunud. See on reaalsus.

Jah, ma tean, et opositsioon tuletab meelde – Soome on meist endiselt rikkam. See on tõsi: täna toodab Soome elaniku kohta umbes 53 000 dollarit ehk 1,7 korda rohkem kui Eesti. Aga meenutagem, et 30 aastat tagasi oli see vahe kaheksakordne. Mõõngem – oleme teinud rahvana ja läbi parlamentide ning valitsuste suures pildis õigeid otsuseid ja peaksime rohkem olema uhked oma saavutuste üle.

Kui suudame sellist tempot hoida, siis varsti on vahe pea olematu ning me oleme lõpuks tagasi võitnud rikkuse, mis agressor meilt kord röövis. Täna on Eesti mitte ainult ellujääja, vaid eeskuju – tõestus, et vaba rahvas, olgugi väike, võib tõusta, areneda ja kanda vastutust. Eesti ei ole enam kõhn ja vaevatud, vaid tugev ja sirge seljaga. Eesti suudab ise kaitsta oma vabadust, kodu ja rahu.

Head kuulajad

Täna ei saa mööda vaadata tõsiasjast, et meie idanaaber on pea neli aastat pidanud verist kurnamissõda Ukraina riigi ja rahva vastu. Venemaa pole oma eesmärgi muutnud, kuid fakt on see, et ta valdab vähem Ukraina territooriumi kui 2022. aasta kevadel. Selle ajaga on Venemaa küll saavutanud piiratud edusamme sõjatandril, ent kaotused on sealjuures kolossaalsed, ulatudes üle miljoni hukkunu ja haavatuni. Ka Venemaa majandus kärbub: sõjakulud, kombineerituna lääne sanktsioonidega, kasvatavad eelarvepuudujääki ja sunnivad Moskvat maksutõusude ning kärbeta poole, samal ajal kui Ukraina droonirünnakud on rivist välja löönud juba umbes viiendiku Venemaa naftatöötlemise võimsusest.

Loomulikult teeb rahvusvaheline kogukond pingutusi rahu nimel aga uskuda, et rahu sünnib kokkuleppes Venemaaga on enesepettus. Ajaloolised faktid räägivad iseenda eest: Baaside lepe lõppes okupatsiooniga, Moskva rahulepe Jätkusõjaga ja Budapesti memorandum täiemahulise sõjaga. Rääkimata kunagi reaalsuseks saamata Minski rahuleppes. Me kõik, sh tänaseks meie liitlased, teame, et Venemaa mõistab vaid jõudu. Majanduslikku ja sõjalist jõudu. Ukrainas toimuv vaid kinnitab seda ajaloolist reeglit. Seetõttu saab meie valik olla vaid üks - anda Ukrainale võimalikult palju ja rohkem sõjalist abi ning hoida Venemaad pideva surve all kõigi meie käsutuses olevate vahenditega, sealhulgas sanktsioonidega. Venemaa alustatud kurnamissõjas võidab see, kes suudab säilitada võidutahte ja murda eelkõige vastase moraali ja majandusliku vastupanuvõime.

Kuidas see kõik mõjutab aga meid? Vastuseid ei pea kaugelt otsima. Venemaa destabiliseerivad tegevused mõjutavad otseselt meie rahva kindlustunnet ja sõjauudised on osa igapäevasest infoväljast. Sellest tulenev kaitsekulude kasv, majanduse ebastabiilsus ja inimeste turvatunne on vaid mõned märksõnad. Mõõngem - Venemaa oht ei kao. Seega peame kohanduma, hoidma oma selja sirgena ja tugevdama järjekindlalt oma kaitsevõimet.

Tahan siinkohal kiita kõiki Eesti inimesi, kelle kindel tahe ja toetus on kandnud meie riigi kaitsevõime tugevdamist. Tunnustan ka kõiki parlamendis esindatud erakondi, kes on Eesti kaitse seadnud kõrgemaks populistlike punktide noppimisest. Me suudame teha head koostööd. Esmalt tõtsime ühena esimestest NATO-s kaitsekulud kahe protsendini, seejärel kolmele ja järgmisest aastast viiele protsendi SKP-st. See ei ole olnud kerge tee, sest raha ei kasva puu otsas ega tule seinast, vaid see kogutakse kokku meie kõigi igapäevaste vajaduste ja harjumuste arvelt. Kuid sellega tõestame, et eestlase jaoks kaalub oma riik ja vabadus üle ebamugavused, nagu näiteks maksutõusud. Tahan tänada ka endiseid ja tänaseid valitsusjuhte ning Riigikogu liikmeid, kes on neid otsuseid tehes ühtsena seisnud. Seetõttu kutsungi siinkohal Riigikogu üles kinnitama ühehäälselt sõjaliseks kaitseks eraldatava 5% ka pika-ajaliselt Julgeolekupoliitika alustes, mis lähikuudel seadusandja lauale jõuab.

Ja kui räägime kaitsekuludest, siis ei räägi me pelgalt arvudest paberil. Järgmisel aastal on kaitsekulud üle 6 miljoni euro päevas. See tuleb muuta terviklikuks ja reaalseks sõjaliseks võimeks – väljaõpetatud sõduriteks, üksusteks, relvastuseks, laskemoonaks, õhukaitseks ja laiemalt meie rahva turvatundeks. See on suur vastutus, aga ka teadmine, et iga päev tehtud investeering tugevdab Eesti kaitset ja kindlustab meie tuleviku.

Kaitsevõime kujundamine on strateegiline ja ajamahukas protsess. Relv üksinda ei sõdi. Sõjaline võimekus ei tähenda vaid rakette, õhutõrjet või kahurit, vaid see on suutlikkus luua sõjalist efekti läbi

tervikliku süsteemi. Alates doktriinist mehitatud väestruktuurini, väljaõppest relvastuseni, taristust kaitsetahteni. Oluline on mõista, et me peame vaatama sõjalist riigikaitset kui tervikut. Kui puudub selge arusaam, millist väge me arendame ning otsused sünnivad juhuslikult või killustatult, siis lahingvõimelist ja jätkusuutlikku relvajõudu ei sünni. Riigikaitse planeerimine peab olema sidus ja toetuma ühiselt seatud eesmärgile. Veelgi enam, seda kõike peame vaatama laia riigikaitse võtmes – kuidas see, mida me arendame sõjalise riigikaitseks tugevdab ühtlasi ka ühiskonna mitte-sõjalist vastupanuvõimet ja toimepidevust. Seetõttu on mul hea meel, et juba homme on siin, Riigikogu suures saalis esimesel lugemisel täiesti uus, laiapindse riigikaitse raamseadus, ehk Tsiviilkriiside ja riigikaitse seadus.

Head rahvasaadikud,

Teatavasti seab riigikaitse arengukava kümne aastase sihi millist sõjalist kaitset me vajame ja saame endale lubada. Paraku aga katab nelja-aastane riigieelarve strateegia vaid lähiaastate vajadused, jättes pika plaani ressurside poolest ebakindlaks. Seepärast olen veendunud, et meil on aeg luua riigikaitse planeerimisele vähemalt kümneaastane eelarveline raam, mis tagaks stabiilse arengu ja jätkusuutlikkuse. Selline otsus aitaks tagada, et meie lahinguvõimeline vägi ei jääks üksikute otsuste või eelarvepoliitiliste kõikumiste pantvangi, vaid areneks süsteemselt ja usaldusväärselt, kooskõlas nii NATO heidutus- ja kaitsehoiaku kui ka meie enda põhiseaduslike kohustustega. Meenutan teile, et just NATO-s leppisime värskelt kokku lausa 20 aastase plaani võimevajadusteks. Lubagegi mul siinkohal veidi lahti seletada meie riigikaitse sõjaline muskel.

Hetkel koosneb meie sõjaaja struktuur umbes 44-tuhandest tegevväelasest, reservväelasest, Kaitseliidu liikmest ja liitlasüksusest. Täna siin, teie ees, ütlen, et meie eesmärk on järgneva kümne aasta jooksul kasvatada see arv 55-tuhandeni.

Selle väe keskseks juhtimistasandiks on diviisi staap ning struktuuri tuumiku moodustavad kaks mehhaniseeritud jalaväebrigaadi, mida toetab territoriaalne maakaitse 20-tuhande võitlejaga ja erinevad liitlasüksused, kes nii integreeritud meie brigaadidesse kui allutatud siia siirmisüksustena nagu näiteks Ühendkuningriigi 4. brigaad. Tegemist on tervikliku struktuuriga, millel on olemas juhtimisvõime, lahingutoetus, väljaõpe, varustus ja taristu.

Kui vaadata viimaste aastate samme sõjaliste võimete arendamisel, siis mehhaniseerisime teise jalaväebrigaadi, viies selle soomustatud platvormidele. See suurendas oluliselt brigaadi liikuvust, kaitstust ja tulejõudu. Diviisi juhtimisahelas alustasime *suurtükiväerügemendi* loomisega, mille koosseisu kuuluvad täna nii roomikutel K9 kui ratastel CAESAR platvormid, aga ka mitmikraketiheitjad HIMARS ning varitsev õhuründemoon. Need annavad Eestile esmakordselt võime mõjutada vastase koondumis-, varustus- ja juhtimisalasid juba vastase territooriumil.

Samuti oleme jätkanud mitmekihilise õhukaitse arendamist. Keskmaa õhutõrjevõime loomine on käimas ning järgmisel aastal võtame kasutusele IRIS-T süsteemid. Lühimaa õhutõrjesüsteemide tugevdamiseks oleme soetanud täiendavalt laskeseadmeid Mistral ja moona, et kaitsta väeüksusi nende koondumis- ja liikumisaladel. Samuti oleme suurendanud üksuste lähikaitsevõimet kaasaskantavate õhutõrjerelvadega Piorun. Mereväele lisandus strateegiliselt oluline laevatõrjevõime Blue Speari näol, mis võimaldab efektiivselt katta ja kaitsta Eesti rannikualasid.

Täiendava ressursiga aastani 2029 arendame eeskätt neid sõjalisi võimeid mida Kaitseväge juhataja peab kriitiliseks oma sõjaliste ülesannete täitmiseks ja milles oleme ühiselt kokku leppinud oma NATO liitlastega kollektiivkaitse ülesannete täitmiseks. Tehtud otsused lähtuvad nii Ukraina kogemusest, meie rahvusvahelistest kohustustest kui ka ohuhinnangust. Samas on oluline märkida, et meie valikud ei käi ebavajaliku ja vajaliku vaid vajaliku ja vajaliku vahel. Küsimus ei ole ainult selles, milliseid võimeid

on vaja Eesti kaitsmiseks vaid ka selles, milliseid võimeid suudame olemasoleva inimressursi, rahaliste vahendite ja liitlastega reaalselt luua ja üleval pidada. Mõistkem - tõhus riigikaitse põhineb selgetel prioriteetidel ja kestlikul terviklahendusel, mitte kõikide soovunelmate ühekordsel realiseerimisel.

Kaitsekulude tõstmine 3,4 protsendilt üle 5% võimaldab meil astuda järgmise olulise sammu õhukaitsevõime süsteemsel arendamisel: alustada *õhukaitsebrigaadi* loomisega. Selle koosseisu koondame erinevad õhukaitsedivisjonid, mis hõlmavad juba olemasolevaid ja juurde arendatavaid keskmää õhutõrje ning lühimää õhutõrjerelvi. Lisaks loome *mobiilse lühimää õhutõrjeüksuse*, mis suurendab manööverüksuste katmist ja reageerimisvõimet muutuvast taktikalis-operatiiv olukorras. Õhukaitsebrigaadi koosseisus alustame ettevalmistusi ballistilise raketikaitsevõime loomiseks, kuid suuremahulisemad investeeringud kaugmää õhukaitseks saame teha alles peale 2029. aastat. Kõik see annab Eestile esmakordselt võime tõrjuda nii droone, tiibrakette kui ka ballistilisi rakette ja tähendab suuremat kaitset võimalike õhurünnakute eest – võimet, mida Eesti inimesed on meilt aastaid oodanud.

Diviisi arendamisel keskendume lähiaastatel kaug- ja täppisloõgivõime, juhtimisvõime ning üksuste kaitstuse suurendamisele. Looime *luure- ja tulejuhtimispataljoni*, mis ühendab luure-, vaatlus-, sihtmärgistamise ja tulejuhtimisvõimed ning võimaldab avastada ja mõjutada vastast tema sügavuses. Diviisi tegutsemisvabaduse ja liikumisvõime tagamiseks loome diviisile ka *pioneeripataljoni*, mille ülesandeks on toetada üksuste liikumist ning suurendada nende kaitstust takistuste, miiniväljade ja muu mõjutustegevuse tingimustes.

Tulejõu suurendamiseks saavad brigaadid ja maakaitseüksused *mehitamata õhuründerühmad* ning hangime täiendavaid ründedroone. Mehitamata lennuvahendite üksused integreeritakse olemasolevate üksuste koosseisu, et parandada reaajas olukorrateadlikkust ning suurendada iseseisvat tulejõudu. Paralleelselt arendame droonivastase võitluse ja elektroonilise sõjapidamise võimekusi, et tõsta üksuste kaitstust vaenlase mehitamata ja elektrooniliste rünnete vastu.

Samuti loome *raketikaitserühmad* ning alustame kaudtule-tõrjesüsteemide (C-RAM) väljaehitamist, mille eesmärk on kaitsta üksusi ja kriitilist taristut rakettide, suurtükimürskude ning miinipildujatule eest.

Eesti suurt mereala arvestades, peame mõõnma, et Eestil on vajadusi selgelt rohkem kui ressursse, kuid suurenenud kaitsekulude tingimustes saame uuendada olemasolevaid mereväe aluseid ning alustada esimese patrull-laeva väljavahetamisega.

Kõik need arendused eeldavad loomulikult ka ulatuslikke investeeringuid taristusse – alates väljaõppealadest, lasketiirudest ja õppehoonetest kuni hajutatud juhtimispunktide ning Balti kaitseliinini. Need on vajalikud nii meie enda üksustele kui ka liitlastele. Samavõrd olulised on investeeringud juhtimis- ja sidevõimekusse – ilma nendeta ei jõua ükski käsk ega luureinfo õigeaegselt otsustajate ja üksusteni. Selle kõige kõrval on võtmetähtsusega liitlaste pikaajalise kohaloleku tagamine Eestis, mis eeldab meie valmisolekut ja logistilist tuge.

Ja loomulikult – ükski lahinguvõimeline üksus ei toimi ilma laskemoonata. Aastatel 2022–2029 oleme laskemoona varude loomiseks ja täiendamiseks juba soetanud, soetamas ning eraldanud ligikaudu viis miljardit eurot, sest nagu kõõgiski – ka parim kokk ja kõõgitehnika ei aita, kui sahver on tühi.

Siinkohal toon välja veel ühe olulise fookuse, milleks on kaitsetööstus. Kodumaine kaitsetööstus ning selle arendamine on loomulik ja vältimatu osa meie kaitsevõimest. Seetõttu soovitan kõõgil tutvuda

mõni kuu tagasi kinnitatud värske Kaitsetööstuspoliitika raamdokumentidega, kus oleme koos Eesti kaitsetööstusettevõtetega võtnud suunaks jõuda praeguse poole miljardilise käibega majandusharust 2 miljardilise käibega sektoriks juba aastaks 2030. Selleks vaatame üha enam majandust, innovatsiooni ja julgeolekut ühtse tervikuna, sest majanduslik heaolu ja innovaatiline mõtlemine kasvatavad otseselt ka meie enda julgeolekut. Valitsus on selgelt võtnud suuna, et võimalikult palju kaitseinvesteeringuid jääks Eestisse ja toetaks meie kaitsetööstuse arengut. Siinkohal on paslik märkida, et ühena viimastest otsustest oleme uute tehnoloogiate kasutuselevõtuks otsustanud luua Kaitseväge tulevikuvõime ja innovatsiooni väejuhatuse. Samuti on teatavasti töös kaitsetööstuspargi rajamine ning oleme käivitanud koolides drooniõppe programmi. See aitab noortel omandada esmased oskused valdkonnas, mis muutub tuleviku sõjapidamises järjest kesksamaks.

Lõpetuseks

Kõike eeltoodut on vaja Eesti vabaduse hoidmiseks. Ent seda vabadust saab hoida vaid siis, kui oleme rahvana ühtsed ja mõistame, et Eesti kaitsevõime selgrooks on läbi rahvusliku kaitsetahte meie inimesed – väljaõppinud tegevväelased, ajateenijad ja reservväelased, kelle ettevalmistus nõuab aastaid ning kelle lahingvalmiduses hoidmine järjepidevat väljaõpet, motiveeritust ja ühiskonna tuge. Selleks suurendame nii ajateenijate kui reservväelaste toetusi ja tõstame tegevväelaste palkasid, et hoida kogenud inimesi teenistuses ning motiveerida uusi liituma. Lähiaastatel lisanduvad uued võimed tähendavad sadade uute tegevväelase vajadust, mille tagamiseks peab palkade ja toetuste süsteem olema motiveeriv ja pikaajaliselt jätkusuutlik. Samavõrd oluline on, et meie kaitsetahte kanduks edasi võidutahteks – valmisolekuks võita, mitte üksnes vastu pidada. Tahan rõhutada, et võidutahte ei ole küsimus sõjast või rahust, vaid mõtteviis - „jah, me suudame!“. Just see annab meie kaitsevõimele tegeliku veenvuse. Ehk veelgi lihtsamalt öeldes peab meie hoiak olema „Eesti võidab, sest me tahame võita.“

Seetõttu on mul raske mõista kõiki neid, kes tulihingeliselt võitlevad harjutusalade või kaitsetööstuspargi vastu ja avavad šampanjad kui kohtu hinnangul on riigikaitse arendamiseks aega küll. Kas me tõesti oleme juba unustanud selle, et 50 aastat olime ikke ja okupatsiooni küüsis, kus Eestist välja sisuliselt ei saanud ning isegi Saaremaale sõitmiseks vajasime eriluba ja meri oli vabaks seilamiseks suletud. Kus Raadi või Kilti lennuväljalt igapäevaselt õhukütõusnud Vene hävitajad panid tartlaste ja haapsallaste aknad klirisema, kus sealsamas Nursis tehti lõhkamisi rohkem kui Eesti kaitseväge tulevikuplaanides ettenähtud suurtükilaskmised mõned-kümned päevad aastas. Meenutan, et Nõukogude Eestis oli ligi 800 paigas 1565 sõjaväeobjekti kogupindalaga ligi 90 000 hektarit.

Kordan siinkohal selgelt ja kõhklemata üle – ma ei kavatse kaitseministrina istuda käed rüpes ja oodata kui vene kirsa Eesti territooriumile astub! Me peame tegutsema kiiresti ja täpselt. Jätkama Eesti riigikaitse tugevdamist ja kaitsevõime tõstmist läbi planeeritud tegevuste kiirendatud tempos.

Head inimesed,

Meie suurim varandus on meie vabadus ja usk oma riiki. See usk ja pühendumus on kandnud meid läbi raskuste ning teinud Eestist enesekindla ja tugevana seisva maa. Täpselt nagu Lennart Meri oma esimeses kõnes presidendina kinnitas: „Eesti sa seisad lootusriikka tuleviku lävel!“ Ja see mõte kehtib endiselt, sest meil on vabadus ning see milliseks kujuneb meie vabaduse tulevik, sõltub meist endist.

Hoidkem Eestit!